កម្មវិធីឃ្លាំមើលសវនាការសាលាក្តីខ្មែរក្រហម

Asian International Justice Initiative (AIJI), a project of East-West Center and the WSD HANDA Center for Human Rights and International Justice at Stanford University (previously known as the UC Berkeley War Crimes Studies Center)

របាយការណ៍សង្ខេបប្រចាំសប្តាហ៍ លេខ ៥៣

នាសប្តាហ៍នេះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានបន្តស្តាប់សក្ខីកម្មរបស់សាក្សី ស្តីពីផ្នែកជំនុំជម្រះពាក់ព័ន្ធនឹងមន្ទីរសន្តិសុខ ស-២១។ លោក **ប្រាក់ ខន** គឺជាសាក្សីដំបូងគេក្នុងសប្តាហ៍នេះ និងបានបញ្ចប់ការផ្តល់សក្ខីកម្មរបស់គាត់ដែលបានចាប់ផ្តើមកាលពីសប្តាហ៍មុនកន្លងទៅ ស្តីពីតួនាទីរបស់គាត់ដែលដើមឡើយធ្វើជាឆ្មាំយាម និងក្រោយមកបានក្លាយជាអ្នកសួរចម្លើយអ្នកទោសនៅមន្ទីរ ស-២១។ សាក្សីបន្ទាប់ គឺលោក **ម៉ាក់ ធីម** បានផ្តល់សក្ខីកម្មពាក់ព័ន្ធនឹងអំឡុងពេលដែលគាត់នៅធ្វើជាពេទ្យព្យាបាលមានវ័យជំទង់ក្នុងមន្ទីរ ស-២១។ គាត់បានរៀបរាប់ពីស្ថានភាពទូទៅរបស់គុក ការផ្តល់ការព្យាបាលផ្នែកវេជ្ជសាស្ត្រ និងការប្រព្រឹត្តមកលើអ្នកទោសស្ត្រីជាដើម។ លោក **ហ៊ីម ហុយ** គឺជាសាក្សីចុងក្រោយនាសប្តាហ៍នេះ បានបង្ហាញខ្លួននៅសវនាការ និងបានផ្តល់សក្ខីកម្មស្តីពីតួនាទីរបស់គាត់ទាំងនៅក្នុងមន្ទីរ ស-២១ និងនៅជើងឯក។ លោក **ហ៊ីម ហុយ** ត្រូវបានសាក្សីដទៃទៀតក្នុងសំណុំរឿង០០២ វគ្គ២ ដដែលនេះ បានឆ្លើយប្រាប់ពីអត្តសញ្ញាណរបស់គាត់ដែលជាឆ្មាំយាមជាន់ខ្ពស់ក្នុងមន្ទីរ ស-២១ ទោះបីជានាសប្តាហ៍នេះ គាត់បានបដិសេធចំពោះការកាន់តួនាទីទទួលខុសត្រូវដ៏សំខាន់នេះក៏ដោយ។[1] សក្ខីកម្មដែលបានផ្តល់ដោយសាក្សីទាំងបីរូបនាសប្តាហ៍នេះ ក៏ធ្លាប់ជាផ្នែកមួយដ៏សំខាន់ក្នុងសំណុំរឿង០០១ ផងដែរ ហើយសាក្សីទាំងបីរូបនេះ បានបង្ហាញខ្លួនដោយមានជំនួយពីមេធាវីប្រឹក្សា។[2] បន្ថែមពីលើការស្តាប់សក្ខីកម្មរបស់សាក្សីទាំងបីរូបនេះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក៏បានធ្វើការដោះស្រាយផងដែរ ជុំវិញសំណើសុំឲ្យមានការផ្អាកកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីសវនាការ មុនការបង្ហាញខ្លួនរបស់សាក្សីពីររូបចុងក្រោយ ក្នុងផ្នែកជំនុំជម្រះស្តីពីមន្ទីរ

សន្តិសុខ ស-២១ និងបានដោះស្រាយនូវបញ្ហាផ្លូវច្បាប់នានា ពាក់ព័ន្ធនឹងភស្តុតាងដែលបានមកពីការធ្វើទារុណកម្ម និងសិទ្ធិរបស់សាក្សីប្រឆាំងនឹងការឆ្លើយដាក់ពិរុទ្ធភាពមកលើខ្លួនឯងផងដែរ។

---

* របាយការណ៍នេះ ត្រូវបានសរសេរដោយ លេណា ហារីស ពោមីរ៉យ (Lena Harris-Pomeroy), ម៉ាលេនី ហៃដ៍ (Melanie Hyde), នីកូឡាស មេយខក (Nicholas Maycock), ខេតលីន កាហ្វហ្រ្វៀ (Caitlin McCaffrie), នំ វិសុទ្ធ, តាយ លីណា និង ធន ស្ថាពរ ដែលជាផ្នែកមួយនៃកម្មវិធីឃ្លាំមើលសវនាការសាលាក្តីខ្មែរក្រហម និងការផ្សព្វផ្សាយតាមសហគមន៍របស់អង្គការគម្រោងផ្តួចផ្តើមយុត្តិធម៌អន្តរជាតិប្រចាំអាស៊ី (AIJI)។ AIJI គឺជាគម្រោងកិច្ចសហប្រតិបត្តិការរវាងមជ្ឈមណ្ឌលបស្ចិម-បូព៌ា (East-West Center) នៅអូណូឡូឡូ (Honolulu) និងមជ្ឈមណ្ឌល ដាប់ប៊ែលយូ.អេស.ឌី ហាន់ដា សម្រាប់សិទ្ធិមនុស្ស និងយុត្តិធម៌អន្តរជាតិ (The WSD HANDA Center) ដែលកាលពីមុនត្រូវបានគេស្គាល់ថាជា មជ្ឈមណ្ឌលសិក្សាអំពីឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាម ប៊ែកឃ្លី (Berkeley War Crime Study Center)។ ចាប់តាំងពីឆ្នាំ២០០៣មក មជ្ឈមណ្ឌលទាំងពីរនេះ បានកំពុងធ្វើកិច្ចសហប្រតិបត្តិការគ្នាលើគម្រោងជាច្រើន ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងការបង្កើតការផ្តួចផ្តើមយុត្តិធម៌ និងកម្មវិធីកសាងសមត្ថភាពនានាក្នុងវិស័យសិទ្ធិមនុស្សប្រចាំតំបន់អាស៊ីអាគ្នេយ៍នេះ។

---

[1] សាក្សីលោក **ប្រាក់ ខន** និងលោក **តយ តេង** បានឆ្លើយដោយឡែកដាច់ពីគ្នា ប្រាប់ពីអត្តសញ្ញាណរបស់លោក **ហ៊ឹម ហុយ** ថាជាអ្នកមើលការខុសត្រូវឆ្មាំយាមនៅខាងក្រៅបរិវេណមន្ទីរ ស-២១ និងដឹកអ្នកទោសពីមន្ទីរ ស-២១ ទៅកាន់ជើងឯក ផងដែរ *សូមមើល* របាយការណ៍ប្រចាំសប្តាហ៍របស់អ្នកឃ្លាំមើលសវនាការសាលាក្តីខ្មែរក្រហមក្នុងសំណុំរឿង០០២ វគ្គ២ លេខ ៥២ ស្តីពីសវនាការលើភស្តុតាងសប្តាហ៍ទី៤៩ (ចុះថ្ងៃទី២៥ ដល់ទី២៨ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១៦)។

[2] សាក្សីលោក **ប្រាក់ ខន** និងលោក **ហ៊ឹម ហុយ** ធ្លាប់បានបង្ហាញខ្លួនមកផ្តល់សក្ខីកម្មក្នុងសវនាការ ក្នុងសំណុំរឿង០០១ រីឯកំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃបទសម្ភាស៍របស់លោក **ម៉ក់ ធីម** ក៏ត្រូវបានអានឡើងវិញដាក់ក្នុងកំណត់ហេតុផងដែរ។ សំណុំរឿង០០១ គឺជាការជំនុំជម្រះក្តីលើលោក **កាំង ហ្គេចអ៊ាវ** ហៅ **ឌុច** ដែលជាប្រធានមន្ទីរ ស-២១ ក្នុងអំឡុងពេលនៃរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ។ កាលពីថ្ងៃទី២៦ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១០ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង បានរកឃើញថា **ឌុច** មានពិរុទ្ធភាពនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិ និងការបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរទៅលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ ឆ្នាំ១៩៤៩ ហើយបានកាត់ទោស **ឌុច** ដាក់ពន្ធធនាគារ ៣៥ឆ្នាំ (*សូមមើល* "សាលក្រម" របស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង (ចុះថ្ងៃទី២៦ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១០) លេខ E188)។ លោក **កាំង ហ្គេចអ៊ាវ** បានប្តឹងសាទុក្ខលើសាលក្រមនេះទៅអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ក៏ប៉ុន្តែត្រូវបានបដិសេធចោល។ ការិយាល័យសហព្រះរាជអាជ្ញា ក៏បានធ្វើបណ្តឹងសាទុក្ខផងដែរ ហើយកាលពីថ្ងៃទី៣ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១២ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល បានបដិសេធសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ហើយបានបង្កើនការដាក់ពន្ធធនាគារជនជាប់ចោទរហូតដល់អស់មួយជីវិត *សូមមើល* "សាលដីកា" របស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល (ចុះថ្ងៃទី៣ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១២) លេខ F28 ។

EAST-WEST CENTER

AIJI TRIAL MONITORING

WSDHANDACENTER
FOR HUMAN RIGHTS & INTERNATIONAL JUSTICE
Stanford University